

CERKVENI GLASBENIK.

Organ Cecilijinega društva v Ljubljani.

Izhaja po enkrat na mesec in velja za celo leto z muzikalno prilogo vred 4 krone,
za ude Cecilijinega društva in za cerkve ljubljanske škofije 3 krone.

Uredništvo v Alojzijevišču, upravništvo v Marijanišču.

Nekaj misli, kako bi se dal pospešiti pouk nabožnega petja pri šolski mladini.

(Spisal Vinke Vodopivec.)

Važen, zelo važen faktor pri нравni vzgoji otrok je petje, posebno še nabožno petje. Neizbrisno se vtisnejo otroku v spomin verske resnice, če se jih nauči v vezani besedi z lepo melodijo. To dejstvo je sv. cerkev že od nekdaj uporabljala, dokaz za to so n. pr. evharistični cerkveni himni kakor: *Lauda Sion, Sacris solemniis, Adoro te devote* i. t. d. To je izprevidel tudi odpadnik Luter in njegovi slovenski pristaši, ki so s protestantskimi pesmami preplavili našo domovino. Katoličani so takrat po pravici tožili: *Hymni Lutheri animos plures quam scripta et declamationes occiderunt*.

Ker je torej pouk nabožnega petja tolike važnosti, pogledjmo kako bi se dal ta pouk pospešiti. Nastane seveda vprašanje: Kdo naj skrbi za pouk nabožnega petja? Učitelj in duhovnik, ker ta dva sta poklicana vzgojevaveca mladine.

Kjer ima duhovnik poleg sebe dobrega, krščansko mislečega učitelja — tam je stvar seveda lahka, ker učitelj nauči sam otroke v šoli nabožnih pesmij, katere potem otroci pojejo pri šolskih sv. mašah. Duhovnik naj učitelja pri tem le bodri in podpira s tem, da kaže zanimanje do petja šolskih otrok, da učitelju častita, če otroci dobro pojejo ali ga na prijazen način opozori na mogoče nedostatke. Tudi naj učitelju preskrbi vse potrebne muzikalije, katerih imamo Slovenci bogato zalogo. Na primer: F. S. Spindlerjeva pesmarica, ki se dobiva v Katoliški bukvarni v Ljubljani. Če se ta pesmarica (partitura) rabi za šolo, oddaje jo menda omenjena bukvarna po znižani ceni. Dobra je tudi zbirka, ki je izšla v tiskarni sv. Cirila v Mariboru pod imenom: „Veselje angelsko.“ Dobro in primerne so tudi nabožne pesmi v zbirkah Kosi-ja, p. A. Hribarja i. t. d. Prav porabna je tudi „Šolska pesmarica“, ki jo je izdal ranjki Danilo Fajgelj in založil goriški nadškof. Dobiva se ta zbirka v trgovini Ane Likar v Gorici.

Dobro bi bilo, če bi se vsi otroci udeleževali petja. Nekateri boljši peveci in pevke naj bi bili na koru kot predpeveci, drugi otroci v cerkvi pa naj bi za njimi žvrgoleli. Na kor naj bi prišli le bolj odrasli petoletniki in šestoletniki. Če je teh dosti — naj bi se vrstili, vsak teden po deset, da se pride v okom po eni strani napulhu in po drugi strani nevošljivosti. Predpeveci naj bi dobili o priliki, na primer za god sv. Alojzija, kako lepo podobico v spomin. Taka reč malo stane, a je vendar otrokom v veliko veselje in spodbudo. Peto- in šestoletnikom lahko duhovnik tudi kupi lične knjižice, v katere si otroci vse pesmi lepo prepišejo in ohranijo. Ko jim pride v poznejših letih ta knjižica zopet v roke — pa se bo iz ust skrbne mamee oglasila pesem, kojo je še kot otrok prepevala. In njeni otročiči bodo pesem poslušali in se jo naučili. Tako se bo ohranila lepa slovenska pesem od roda do roda.

Bolj težavno stališče pa je seveda tam, kjer je učitelj duhovniku nasproten.

V šoli se tu pač ne bo ničesar doseglo, ker menda ni mogoče učitelja prisiliti, da bi učil v šoli nabožne pesmi in orglal pri šolskih mašah. Sicer pa velja o tem pregovor, da prisiljena reč ni dobra, — v tem slučaju še posebno ne.

Duhovnik sam pa tudi ne more v šoli petja poučevati, prvič ker vsak pač za to ni zmožen. Drugič pa tudi katekizem teh par uric, ki so za veronank odločene, popolnoma absorbira, tako da pač nič časa za petje ne preostane. Ostaneta torej v tem slučaju le dve sredstvi. Prvo: Duhovnik naj otrokom priporoča, da naj z drugimi verniki vred v cerkvi skupno pojó. V ta namen naj duhovnik da organistu primerna navodila, namreč: Organist naj vsaj pri popoldanski službi Božji rabi le take pesmi, ki jih zna in poje cela cerkev. Naj potem takih pesem ne vzame previsoko in ne prehitro. Sploh naj bi pesmi, ki jih poje vsa cerkev ne šle čez enočrtani „d“. Tudi pri sv. maši naj se večkrat pojo pesmi, ki jih zna vsa sreinja. Saj to je v duhu cerkvene glasbe, da vsi ljudje skupno pojó v čast Božjo. *Juvenes et virgines, senes cum junioribus laudent nomen Domini.* Isto velja tem bolj za šmarnice, zornice in oktoberske pobožnosti. Če enkrat pride v navado, da bo pela vsa cerkev — potem je duhovnik zavarovan zoper vsak pevski štrajk. Ker tudi če se mu vsi peveci skuajajo — ima vseeno lepo, (da večkrat še lepše), petje v cerkvi. Potem naj organist one stare in priljubljene pesmi Riharjeve, Potočnikove, Slomšekove in druge dobre pesmi nikar ne vrže med staro šaro, ker med temi pesmami so nekatere pravi biseri ljudske glasbe, in te stare pesmi bodo še vedno dobre in priljubljene — ko bodo marsikatero vodene in hiperumetne novotarije že davno vržene med staro šaro. Nikakor nočem s tem trditi, da so vse stare pesmi dobre, nikakor ne. Tudi med starimi je mnogo šunda, pa kar je slabega se samoobsebi izgubi in izgine, dobro pa ostane.

Drugo sredstvo, uspešno učiti otroke nabožnih pesmij, pa je sledeče: Kar v šoli ni mogoče — napravi se lahko v cerkvi, oziroma v zakristiji. V nedeljo popoldne, po blagoslovu naj duhovnik skliče otroke v zakristijo,

pove naj jim, da se bodo od sedaj naprej vsak mesec enkrat učili lepih pesmi. Otroci bodo z veseljem prišli. Potem naj pesem razdeli med otroke, tako da ima vsak otrok svoj izvod pesmi v rokah. — Ker je prepisovanje zamudno in težavno, priporočati je, da si duhovnik omisli kakšen aparat za razmnoževanje pesmi. Na primer „Schapirograph“, ki se naroči pri trdku Fritz Pohl, Wien I. Heinrichsgasse 2. Aparat v obliki osmerke stane 11 kron. V četrť ure se da lepo napraviti 40—50 lepih in čitljivih izvodov. Drug tak razmnoževalni aparat je „tiskarna“ z gumijevimi črkami „Perfect“, ki se dobi tudi ravno tam in stane od 5—30 kron, kakor je seveda velika in lepa. Dober je seveda tudi hektograf, vendar se pri zadnje omenjenem aparatu človek preveč pomaže.

Če pa duhovnik sam ni zmožen petja poučevati, naj pokliče organista, in organist naj potem poučuje petje, med tem ko duhovnik skrbi za red in mir med petjem. Instrumenta pri tem ni treba — zadostuje naš najboljši instrument — človeško grlo. Pesem naj se vzame v nizki intonaciji, da se otroci ne navadijo preveč kričati. Uči naj se v presledkih ali odstavkih, vsako glasbeno frazo posebej.

Že več let uči pisec teh vrstic na ta način Marijino družbo, in reči moram, da s prav lepim uspehom. Zadostuje pa, da se petje poučuje vsakokrat le po pol ure, in pa dovolj je enkrat v mesecu, ker: „ogni bel ballo stufa“, pravi Italijan. Vsake reči se človek enkrat naveliča. In ob nedeljskih popoldnevih imamo duhovniki že tako in tako dovolj opravkov.

Seveda, prijetno ni to poučevanje, toda sad pa je vreden tega truda. In duhovnik se dandanes ne sme strašiti nobenega truda, ko se gre za pridobitev mladine.

Vidimo nam nasprotno liberalne učitelje, kako se večer za večerom v resnici žrtvujejo, da poučujejo mladino v petju in liberalstvu; in žalibog z velikim uspehom. Vidimo razvajene meščane, kako hodijo po deželi na shode ter pijejo kislo vino in se bašejo s črvivim sirom in slanino le zato, da dvigujejo pogrezajoče se liberalstvo. In ti ljudje nimajo nobenih višjih uzorov in ciljev kakor le politiško strast, ker gmotni dobiček kasirajo le nekateri „prvaki in rodoljubi.“ — Mi pa, ki imamo svete uzore — razširjevanje božjega kraljestva na zemlji — mi naj bi za temi zaostajali? Nikakor ne!

K božjemu solneu dvignimo krila,

Večne ljubavi vabi nas žar!

Na Dunaj.

(Piše Fr. Kimovec.)

(Dalje.)

*M*islím, da smo vsi zadovoljni, da smo izlezli iz orgel, kakor sem bil tudi jaz zadovoljen, ko so se končale dolgotrajne, trudapolne seje, dasi so bile zelo zanimive. Sedaj jo pa malo po Dunaju potegnimo oziroma po okolici, v kolikor se še spominjam — zapiske sem v Ljubljani popustil

— sicer pa ne bo škode, če marsikaj izpade, kar bi bil morda hotel sporočiti potrpečljivemu papirju.

Z gosp. dr. Mantuanijem sta se dogovorila, da gremo v nedeljo v Št. Gabriel pri Dunaju samostan in cerkev ogledovat, hkrati si pa tudi malo boljšega zraku nabirat.

Št. Gabriel je misionska hiša, kjer se vzgajajo mladi gospodje za misionarje. Glavni zavod je v Steylu na Nizozemskem, odkoder se je „Družba božje besede“ — kakor se imenuje — razširila tudi po Nemčiji in Avstriji. Tu imajo krasen samostan in prelepo romansko cerkev. Načrte so delali domači patri-arhitekti, prvi med njimi je p. Peckert (napravil je načrt za cerkev), ki zdaj v Južni Ameriki zida neki samostan. Cerkev v podobi križa ima velik prezbitenij in široko križno ladjo, glavne ladje, z mogočnimi stebri v tri ladje razdeljena, je še le polovica dovršene, ko se sčasoma dozida še drugi del, bo nastala čuda veličastna stavba.

Mantuanijeve sem došel v št. gabrielski cerkvi. Ravnokar se je začelo opravilo, peli so koralni asperges po novi vatikanski izdaji. Vradoval sem se: cela cerkev polna mladih bogoslovcev in duhovnikov, ki so vsi prepevali koral kot da bi prihajal iz enega grla. In vsak izmed teh mladih mož ponese poleg luči sv. vere tudi krščansko omiko, krščansko kulturo, umetnost in cerkveno glasbo — mogočnoredni, v svoji navidezni ubožnosti tako neizmerno bogati, skromni, mirni, pa vendar tako resno veličastni, čez vse preprosti pa vendar s tako čudovito finim umetniškim poletom ožarjeni — divni, večnolepi koral. In ti divji narodi ga bodo prej znali ceniti, ga bodo prej umeli, prej vzljubili, prej prepevali nego naši izobraženi, tako na svoje glasbeno znanje — morda brez potrebe — ponosni cerkveni glasbeniki! In ga že pojo! Izpreobrnjeni divjaki na marsikaterih misionskih postajah v svojih bornih cerkvah — bolje rečeno kočah — z veliko vnemo nedeljo za nedeljo, praznik za praznikom prepevajo pri službi božji koralne maše.

Kako se boš izgovarjal češ, da je koral pretežak, ko ga zmorejo neuki indijanci, ti imaš pa učene, izvečbane pevce?! Morda še niti poizkusil nisi, pa govoriš za drugimi, ki jim sama zločnost in zanikrnost take besede na jezik polaga.

Res je, da je za en koralni spev izpočetka več truda treba kakor pa za navadno, preprosto pesmico, res je, da je izpočetka nekaj težav: izpočetka — pravim — zakaj pozneje gre stvar jako lahko in gladko. Ko se pevci nekoliko v duh koralov vglوبة,¹⁾ potem ni nobenih težkoč več. Zakaj so se pa na Bledu tekom enega leta naučili koralno mašo, introite in komunije za vse večje praznike celega leta krog dvajset oziroma štirideset po številu? Poleg tega še približno enako število gradualov, deloma ne ravno lahkkih, poleg tega še eno oziroma dve figuralni latinski maši, katerih

¹⁾ Če bom utegnil in če ne pozabim, spišem komentar, razlago k introitom in komunijam, ki so lansko leto v „Glasbeniku“ izšle. Ne bo učen, znanstven, ampak poljuden, jasen, preprost, da ga bodo mogli naši organisti rabiti in pevecem z njegovo pomočjo posamezne speve razložiti.

ena tudi ni ravno med lažje šteta, navrh pa še kopo slovenskih cerkvenih in svetnih zborov. In pevci so sami posebi prav toliko učeni kot drugod, ampak pridni so bili, vsi so se zelo trudili: pevovodja in pevci, zlasti dekleta so se koralu z neko ljubeznijo in gorkoto oprijele. Zato imajo pa še danes — po štirih oziroma petih letih — koral vedno pripravljen in ga dobro pojo, da ga le malo ponové.

Pravijo tudi venomer: ne ugaja! Jaz pa tole rečem: dokler bodo naši najboljši zbori¹⁾ imeli izkušnjo na koru, pri slovesni maši — imel koralno izkušnjo tudi pevovodja sam, oziroma organist — dokler se bo koral na ta način pel, da eden, ki malo bolj hitro note pobira, vse druge za seboj vleče; dokler se bo čutilo (ne le slišalo ali vedelo), kako gre vse s težavo, z nevoljo, brez zmisa, brez vsake priprave, bodisi glede zbora ali orgel: toliko časa naj se nihče ne drzne oponašati koralu: ne ugaja! Ko bi se za koral primeroma toliko potrudili kot se za figural — rad bi videl, ali bi ugajal ali ne!

In če — kar se ne godi ravno prereditko — organist sam koral poje — morda še s kakim hreščečim glasom — pa se ne pripravi niti za petje, niti za spremljanje, ampak morda celo še le na koru v naglici išče dotične speve, in potem poje po svoje, spremlja po svoje, pa ne poje prav, ne spremlja prav, se z orglami in s petjem lovi, da v resnici „vsaka svojo žvrgoli“ —: prijatelj nikar se ne čudi, če ne ugaja zanikrna priprava... Tak koral tudi meni ne ugaja in si ga ne želim še kdaj slišati, dasi sem za ta učitek: poslušati lep koral že mnogo denarja in časa in potov žrtvoval in še žrtvujem, kar le morem.

Za koral je tudi treba vaje, izpočetka več vaje in pripravljanja, nego za figural. Toda če se izpočetka dobro zastavi, potem je takorekoč narejeno za večno. In lepo razdeli: en odstavek moški, drugega ženske, potem tenorji, za njimi alti, dalje basi, soprani, pa zopet vsi skupaj itd. Boš videl, kako bo lepo! Pa pride še reforma koralova! — Kakor bi na veliki zvon udaril, tako je šel ta glas po svetu! Ti nesrečno Režno! Koliko se trudiš, da bi obdržalo neomejeno oblast!

Dobro bi bilo in jako zanimivo, napisati malo zgodovine, pa žal nimam pri roki potrebnih knjig. Samo tale dejstva, ki so vsakomur znana, kdor se je količkaj temeljiteje s koralom bavil in malo za kulise pogledal. Rajnik dr. Witt — velezaslužni mož za preosnovno cerkvene glasbe in dr. Habert sta se izpočetka odločno postavila proti medicijski izdaji in sicer iz umetniških razlogov. Ko se je pozneje komisija vendarle odločila za njo, sta javno protestirala proti temu, da bi jih kdo v zvezo spravljal z medicijsko izdajo, onadva da ne marata nič z njo opraviti imeti. Kmalu pa sta se izpreobrnila in sta medicijsko izdajo na vse kriplje hvalila — zlasti dr. Habert, ki je očital vsakomur nelojalnost, nezvestobo do sv. stolice, kdor se ni hotel te izdaje oprijeti, dasi ni bila nikdar ukazana.

¹⁾ Mislim glede figuralnega petja. Častno izjemo dela ljubljanski stolni kor, ki se vselej pripravlja najprej za koral.

Venomer se je iz Rezna slisal klic: Želja sv. Očeta nam mora biti sveta zapoved!

Zdaj je pa prišla ne le želja ampak odločna zapoved sv. Očeta — kajne če nam mora biti že želja sveta zapoved, kaj še le naravnostna zapoved sv. Očeta! Dr. Haberm je pa skrivaj strogo zaupno razposlal vprašalne pole raznim glasbenikom in zlasti predsednikom nemških Cecilijinih društev — čujte! — kako stališče naj zavzamejo nasproti papeževemu motupropriju in njega ukazu glede tradicionalnega koralā itd. Dasi je bila stvar strogo zaupna in tajna, vendar ne tako, da bi sv. Oče ne bili zvedeli. Zbolelo jih je zahrbtno rovanje in so odločno izrazili, da tega ne preneso. — Pa ni bilo dovolj popra! Stvar hočejo na vsak način zavleči. Celo lansko leto so prinašali članke o ritmu, oziroma o menzuraciji koralā, da bi se ljudje le ne oprijeli benediktinskega načina proizvajanja in ki ga je sv. Oče (to vem iz pravega vira) hotel uvesti z vatikansko izdajo in ki je zaenkrat tudi edini mogoč, če hočemo vatikansko izdajo vzeti kot je,¹⁾ skupine, akcenti, dolge note . . . vse je natančno fiksirano.

Pa gori jim to neče v glavo. V zadnji ali eni zadnjih številk so pisali, da je z vatikansko izdajo koral takorekoč na cesto vržen in da pridejo zdaj umetniki,²⁾ ki ga bodo pobrali, menzurirali itd. potem še le pride vatikanska izdaja do veljave. Sv. Oče so to čitali in jih je vnovič bridko užalilo,³⁾ tako da utegne kdo izkupiti. Zakaj enkrat mora teh stvari konec biti, tem zmedam se mora vir zamašiti!⁴⁾

K besedi reforma še par misli. Če besedo vzamemo v tem smislu, da se bo koral znanstveno še vedno preiskoval, in da utegnejo znanstveno dognana dejstva tudi v prakso preiti, da se utegne morda v tridesetih letih semtertje celo kakšna nota izpremeniti v kakem spevu. Toda nikomur ne bo treba kupovati zaradi tega novih izdaj, česar se nekateri nalašč prav glasno boje . . .

Sicer se pa v vsch strokah venomer vrši reforma, oziroma znanstveno raziskavanje, v zgodovini, fiziki, geografiji, psihologiji itd. itd., pa se vendar tiskajo knjige, se poučujejo predmeti, kjer se vsako leto, celo vsak mesec kaj novega obelodani. In vendar ne pride nikomur na um — niti najbolj zanikarnemu dijaku, češ: čakajmo, da bo vse preiskano, vse natančno fiksirano, potem se bomo učili; zdaj ne kaže: se utegne kaka reč izpremeniti.

Vse to so izgovori, kakor že rečeno, za tiste, ki se ne marajo učiti, ki se ne marajo truditi.

¹⁾ Kaj prinese znanstveno raziskavanje v petdesetih letih, tega nihče ne ve. Sicer pa ne gre za to, kako se je koral pel recimo v 3. ali 4. stoletju, marveč, kako se je ohranil v tradiciji. Zato ga imenujemo tradicionalni, ne pa originalni koral.

²⁾ Misli se na Režno in nekatere menzuraliste, ki so ž njim v zvezi.

³⁾ To vem iz popolnoma zanesljivega vira.

⁴⁾ Kakor je našim čitateljem znano iz majnikove številke C. Gl., je stvar popolnoma pojasnjena. Roma locuta! (Ur.)

Nove orgle

v podružnici sv. Antona v župniji Dobrepolje.

G. Iv. Milavec orglarski mojster v Ljubljani je postavil v svoji delavnici orgle za omenjeno podružnico, dvajseto svoje delo. — Orgle imajo en manual in en pedal in nastopno dispozicijo:

1. Principal 8', 2. Gamba 8', 3. Bordun 8', 4. Dolce 8', 5. Oktava 4', 6. Tibija 4', 7. Dubleta $2\frac{2}{3}$ ' 2', 8. Subbas 16', 9. Pianobas 16'. — Pedalni in oktavni sklep, pet zbiralnikov.

Principal je kremenit in krepak, Gamba ena najkrasnejših, kar jih je naredil g. Milavec, ravnooprav rezoča, ne vsiljiva, Dolce nežen, vendar izdaten spremen, Tibija mila flavica, ki se krasno prilega vsakemu sprememu, oktavna zveza izpeljana do zadnje tipke, v fortissime ne vkljenjena, pač pa v Tutti. Sploh ima superoktava svojo opravičenost bolj v posameznih registrih, nego v plenu, ker tukaj da orglam preveliko reznost in kričavost.

Omara je lepa, visoka, meh na dnu orgel ima 80 mm pritiska; igralnik je majhen, klaviatura lična, mere in zunanja uredba vzorna, funkcija tudi v zbiralnikih zelo točna, les izbran, naravnost okusen za pogled. Skratka: Orgle so nekake absolutne vrednosti, so produkt večletnih temeljitih študij in poizkušanj, so veskozi solidno, mojstersko delo. Čedalje bolj prodira prepričanje, da imamo Slovenci v Milaven nenavadnega orglarskega mojstra, ki lahko konkurira z najboljšimi inozemskimi tverdkami.

V Ljubljani, dne 22. maja 1910.

St. Premrl. P. H. Sattner.

Dopisi.

Zagorje ob Savi, dne 4. junija 1910. — Vsem gg. organistom in pevovodjem. V št. 6. „Cerkv. Glasb.“ l. 1909. sem naznanil, da je „Jednota českoslovanskih glasbenikov“ zadevo glede uravnave pravnega razmerja organistov, pevovodij, kapelnikov in imetnikov glasbenih šol dne 1. aprila 1909 izročila g. državnemu poslancu Neumanu in da namerja odposlati deputacijo k vis. c. kr. vladi na Dunaju, h kateri naj bi se poleg Čehov, Poljakov in Nemcev pridružili še tudi Slovenci.

G. Bohumil Kasper, regens chori Basilicae v Smichovem pri Pragi mi je naznanil, da se namerja letos na Dunaju prirediti splošni sestanek glasbenikov iz cele naše države, kateri sestanek bi se vršil koncem julija ali začetkom septembra t. l. in pri občenem zboru „Društva organistov in pevovodij“, ki se je vršil dne 24. januarja t. l. v Ljubljani, se je sklenilo, da tudi naše društvo odpošlje nekaj zastopnikov na Dunaj. Omenjeni g. regens chori me je opozoril, da naj vse za to potrebno pripravimo in uredimo.

V pismu z dne 12. maja t. l. mi je zopet naznanil, da se bode cerkveno-glasbeni pončni tečaj letos mesto na Dunaju vršil v Pragi, toraj se splošni sestanek glasbenikov tudi morebiti ne bode na Dunaju, ampak v Pragi vršil, kar pa še ni natanko določeno. Tudi mi je naznanil, da je „Jednota“ v zadevi vloge, ki jo je lansko leto g. državnemu poslancu Neumanu izročila, urgenco vložila in da me bode o rešitvi te zadeve svoječasno obvestil.

Kakor je iz priobčenih naznanil razvidno, se češki glasbeniki zelo trudijo za uravnavo gmočnega stanja glasbenikov s tem, da bi načrt, ki se je že meseca marca l. 1905. avstrijski državni zbornici predložil, prišel čim preje v zbornici v razpravo, torej je zelo važno in prepotrebno, da se jim tudi mi slovenski glasbeniki pridružimo, ker kakor se je g. državni poslanec dr. Hočevar lansko leto proti meni osebno izjavil, se bode v tej zadevi edino le v državni zbornici obravnavalo. Prepotrebno pa je tudi, da bi ta zadeva čim preje prišla v državni zbornici v razpravo in se potem zakona v toliko uredila, da bi vsi organisti in pevovodje za slučaj starosti in onemoglosti mogli biti zavarovani, kajti od vseh organistov jih je morebiti komaj jedna tretjina pri deželni zavarovalnici zasebnih uradnikov (uslužbencev) zavarovanih.

